

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 30.10.2008
KOM(2008) 680 lõplik

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE,

**mis käsitleb nõukogu 23. novembri 2007. aasta resolutsiooni ülikoolide
moderniseerimise kohta Euroopa konkurentsivõime nimel ülemaailmses
teadmispõhises majanduses**

{SEC(2008 2719)}

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE,

mis käsitleb nõukogu 23. novembri 2007. aasta resolutsiooni ülikoolide moderniseerimise kohta Euroopa konkurentsivõime nimel ülemaailmses teadmispõhises majanduses¹

1. TAUST

Käesolev aruanne ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokument valmisid vastusena nõukogu 23. novembril 2007. aasta resolutsioonis sisalduvale taotlusele ülikoolide moderniseerimise kohta Euroopa konkurentsivõime nimel ülemaailmses teadmispõhises majanduses. Nõukogu kutsus komisjoni üles „toetama liikmesriike seoses moderniseerimiskavaga ning eelkõige:

- (1) määrama asjaomaste kõrghariduse ja teadustegevuse valdkonna sidusrühmade ning riiklike asutustega konsulteerides kindlaks võimalikud meetmed, et lahendada Euroopa Liidu ülikoolide moderniseerimise läbiviimisel ning Lissaboni tegevuskava eesmärkide saavutamisele kaasaaitamisel esinevad probleemid ja takistused;
- (2) soodustama Lissaboni tegevuskava raames vastastikust õppimist, eelkõige tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010” ning Euroopa teadusruumi käsitleva rohelise raamatu järelmeetmete raames, ning soodustades samuti ülikoolide ja tööstuse/erasektori vahelisi partnerlusi;
- (3) tegema kindlaks võimalikud meetmed, et lahendada takistused, mis esinevad seoses üliõpilaste, õpetajate ja teadlaste liikuvusega kogu Euroopa ulatuses, eelkõige ainepunktide ja diplomite tunnustamise osas², ning edendama sellega seoses heade tavade vahetamist;
- (4) jälgima ja hindama koostöös programmidega seotud riiklike struktuuridega järgmiste elementide mõju:
 - programmis ERASMUS osalevate üliõpilaste sotsiaalne taust,
 - programmi ERASMUS toetus moderniseerimiskavale,
 - programmi ERASMUS MUNDUS toetus Euroopa ülikoolide rahvusvaheliselt atraktiivsemaks muutmisele.“

Kuigi aruandes keskendutakse peamiselt nõukogu resolutsiooni liikuvusaspektile, antakse samas ajakohastatud ülevaade Euroopa ülikoolide moderniseerimisest. Aruanne kirjeldab tööd, mida komisjon on teinud vastusena kõnealusele taotlusele, ning toob välja töö

¹ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/07/st16/st16096-re01.et07.pdf>

² 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta hõlmab juba õpetajate ja teadlaste kutsekvalifikatsioonide tunnustamist. See direktiiv lihtsustab, moderniseerib ja ühendab 15 olemasolevat, ajavahemikus 1975–1999 vastu võetud direktiivi. Liikmesriigid pidid direktiivi rakendama 20. oktoobriks 2007.

põhijäreldused. Direktiivile lisatud komisjoni talituste töödokument esitab järeldused üksikasjalikumalt.

2. TEHTUD TÖÖ JA PÕHIJÄRELDUSED

Komisjon on koos liikmesriikide ja kõrgharidussektoriga tegelenud ülikoolide kolme ülesannet (haridus, teadus ja innovatsioon) hõlmava moderniseerimiskava piiritlemisega ning selle rakendamise toetamisega avatud koordineerimismeetodi, ekspertrühmade ja uurimuste kaudu (sisaldab dialoogi poliitikakujundajate ja eksperdirühmade klastrite vahel, vastastikust õpet, näitajaid, võrdlusandmeid, aruandeid ja analüüsi), võttes ette erialgatusi (kvaliteedi tagamine, ECTS, EQF, EIT³, ülikoolide andmete kogumine jne) ning toetades elukestva õppe programmi ja ELi teadusuuringute 7. raamprogrammi kaudu teiste algatusi (katseprojektid, liidud, võrgustikud jne).

2.1. Ülikoolide moderniseerimisega seotud probleemide ja takistuste käsitlemine

Peamised kõrghariduse moderniseerimisega seotud probleemid ja takistused toodi välja komisjoni 2006. aasta teatises⁴, milles pakuti välja 9 käsitletavat valdkonda: ülikooli juhtimine, liikuvus, autonoomia ja vastutus, partnerlus äriühingutega, koolitus- ja teadustöökavade interdistsiplinaarsuse ja transdistsiplinaarsuse suurendamine, teadmiste ja ühiskonna koostöö, tippsaavutuste ergutamine, õppekavad ja rahastamine. Liikmesriigid kiitsid analüüsi heaks ning nõustusid tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ raames esitatavates aruannetes andma teavet moderniseerimiskava rakendamisest. Need aruanded, mis kuuluvad Lissaboni aruandluse hulka, ning uurimused ja küsitlused näitavad, et kuigi edusamme tehakse kõigis üheksas valdkonnas, on siiski teha veel palju. Komisjon jätkab riiklike ametiasutuste ja sidusrühmadega dialoogi teemal, kuidas moderniseerimiskava kõige paremini edendada.

2.2. Vastastikuse õppe soodustamine tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ ja Euroopa teadusruumialase rohelise raamatu jätkumeetmete raames ning ülikoolide ja tööstuse vahelise partnerluse kaudu.

Soodustamaks vastastikust õpet ja kohaldamaks kõrgharidussüsteemi reformimisel avatud koordineerimismeetodit, on komisjon teinud mitmeid algatusi, nagu kõrghariduse moderniseerimise temaatiline rühm, teadus- ja tehnikauuringute komitee (CREST) töögrupp vastastikuse õppe vallas ülikoolide teadustegevuse võimekuse parandamiseks, aastaaruanne Lissaboni eesmärkide saavutamise suunas tehtud edusammude kohta haridus- ja koolitusvaldkonnas, kaasa arvatud hulk näitajaid ja kriteeriume, mitmed ekspertrühmad, kelle ülesanne oli vaadelda ülikoolide teadusmissioonide erinevaid aspekte Euroopa teadusruumi kontekstis (teadlaste ühtne tööturg, ülikoolipõhise teadustöö tugevdamine, teadustöö rahastamine välisallikatest ja finantsjuhtimine, ülikoolipõhise teadustöö hindamismeetodid), ning 2008. aasta veebruaris algatatud ülikoolide ja ettevõtete vaheline foorum; sama eesmärki teenib ka Marie Curie sihtmeetmete rakendamine 7. raamprogrammi alla kuuluva programmi „Inimesed“ raames. Nende algatuste

³ ECTS: Euroopa ainepunktide ülekande süsteem (European Credit Transfer and Accumulation System); EQF: Euroopa kvalifikatsiooniraamistik (European Qualifications Framework); ETI Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (European Institute of Innovation and Technology)

⁴ „Ülikoolide uuendamiskava täitmine: haridus, teadus ja innovatsioon“, KOM(2006) 208

tulemused näitavad, et vastastikuse õppe kontseptsioon toimib. Erinevate andmete täpsed üksikasjad on esitatud talituste töödokumendis.

2.3. Üliõpilaste, õpetajate ja teadlaste liikuvusega seotud takistuste kõrvaldamine

2007. aasta detsembris asutas komisjon kõrgetasemelise ekspertkogu liikuvuse valdkonnas eesmärgiga uurida, kuidas EL saaks programmi ERASMUS senisele edule tuginedes liikuvust veelgi laiendada ning seda mitte ainult ülikoolisektoris, vaid ka üldisemalt noorte hulgas, näiteks noorte ettevõtjate ja kunstnike seas ning kutseõppesektoris.

2008. aasta juulis esitles ekspertkogu saadud tulemusi ning soovitusi. Et liikuvus saaks reeglits ega oleks enam erand, soovitab ekspertkogu määrata sellele nii keskpikad kui ka pikaajalised eesmärgid. Liikuvuse jätkuvaks suurendamiseks on vajalik ELi, selle liikmesriikide ja kõigi teiste sidusrühmade kooskõlastatud tegevus. On vaja suurendada ELi liikuvusprogrammide rahastamist ning programmid ERASMUS ja ERASMUS MUNDUS peaksid teineteist täiendama.

Rohelise raamatu „Euroopa teadusruum: uued perspektiivid“⁵ järelmeetmetena võttis komisjon 2008. aasta mais vastu teatise „Paremad tööalased võimalused ja rohkem liikuvust: Euroopa partnerlus teadlaste jaoks“⁶, et liikuda kiiresti ja mõõdetavalt edasi selles suunas, et teadlasete valimine ja jätkamine Euroopas muutuks ahvatlevamaks, käsitledes nelja peamist valdkonda: i) avatud töölevõtmiskord ja rahaliste toetuste ülekantavus, ii) sotsiaalkindlustus- ja täiendavad pensioniõigused, iii) ahvatlevad töölevõtu- ja töötingimused ning iv) Euroopa teadlaste koolituse, oskuste ja kogemuste parandamine.

2008. aasta juunis käivitas komisjon internetiportaali EURAXESS⁷, et pakkuda teistesse liikmesriikidesse liikuvatele ja seal tegevust jätkavatele teadlastele ühtset juurdepääsu teabe- ja tugiteenustele.

Samuti jätkab komisjon arutelu teemal, kas Bologna protsessist tulenevad struktuurimuutused on liikuvusele takistuseks. Piiratud andmed viitavad sellele, et kolmeastmelise struktuuri kasutuselevõtt võib kohanemisperiodil põhjustada üliõpilaste liikuvuse ajutist paigalseisu või langust, kuid siiski ei ole Bologna struktuur põhimõtteliselt liikuvusele takistuseks. Riikidevahelist liikuvust käsitleva uuringu tulemused on praegusel hetkel ettevalmistamisel programmi ERASMUS Saksamaa riiklikus talituses ning peaksid valmima 2008. aasta novembriks ja heitma täiendavat valgust sellele probleemile⁸.

⁵ KOM(2007) 161 „Euroopa teadusruum: uued perspektiivid“.

⁶ KOM(2008) 317 lõplik „Paremad tööalased võimalused ja rohkem liikuvust: Euroopa partnerlus teadlaste jaoks“

⁷ www.ec.europa.eu/euraxess

⁸ Saksa akadeemiline vahetusteenistus DAAD, vt www.daad.de

2.4. Programmide ERASMUS ja ERASMUS MUNDUS mõju

2.4.1. Programmis ERASMUS osalevate üliõpilaste sotsiaalne taust;

Uurimuse⁹ kohaselt on programmis ERASMUS osalejad laialt tudengkonda esindavad ning nende taust ei ole privilegeeritum kui teistel üliõpilastel. See tähendaks, et programmi ERASMUS tulemusel saavad vähemjõukatest peredest pärit üliõpilased õppida välismaal, mis oleks muul juhul olnud võimatu. Lisaks näitab uurimus, et programmil ERASMUS õnnestus aastatel 2000–2005 kaasata veidi enam eelmainitud üliõpilasi. Tähtsaks küsimuseks on teatavate riikide ja piirkondade pakutavate tulupõhiste toetuste roll. Komisjon jälgib tähelepanelikult selle valdkonna edasise arenguid.

2.4.2. Programmi ERASMUS toetus moderniseerimiskavale

Väga hiljutise uuringu¹⁰ kohaselt on programm ERASMUS oluliselt mõjutanud Euroopa ülikoolide kaasajastamist, seda eriti rahvusvahelise tegevuse, õppekavade uuendamise ja kvaliteedi tagamise valdkondades. Nendes kolmes valdkonnas programmiga ERASMUS toetatavad tegevused on samuti Bologna protsessi lahutamatuks osaks, mille eesmärk on saavutada ühtne Euroopa kõrgharidusruum. Lisaks aitavad need kaasa Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivestrategia raamistikku kuuluva tööprogrammi „Haridus ja Koolitus 2010“ eesmärkide saavutamisele. Komisjon pöörab üha suuremat tähelepanu meetmetele ja algatustele, mis suurendavad ülikoolide tegevuse läbipaistvust ja tulemuslikkust, muutes need võrreldavaks.

2.4.3. Programmi ERASMUS MUNDUS toetus Euroopa ülikoolide rahvusvaheliselt atraktiivsemaks muutmisele.

Programmi ERASMUS MUNDUS vahehindamine¹¹ näitas, et see programm on Euroopa ülikoolide rahvusvahelist atraktiivsust tõstnud mitmel erineval viisil: ühiste ning kahe- või mitmekordsete kraadide väljatöötamise toetamise kõrgharidusametuste akadeemilise tippaseme edendamise kaudu. Vahehindangu soovitusel võeti arvesse tulevase, 2009. aastal alguse saava programmi ERASMUS MUNDUS (ERASMUS MUNDUS II) väljatöötamisel. Programmi raames on komisjon toetanud ülemaailmse edenduse projekti, mille eesmärgiks on Euroopa kui atraktiivse õppetöö sihtkoha tutvustamine üliõpilaste hulgas üle kogu maailma. Osana ülemaailmse edenduse projektist on alates 2008. aasta maikuust internetis kättesaadav veebilehekülj www.study-in-europe.org.

⁹ Manuel Souto Otero ja Andrew McCoshan, „Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS students. Final Report“, DG EQC 01/05, 2006
Schnitzer, Klaus ja Middendorff, Elke, EUROSTUDENT 2005 „Social and Economic Conditions of Student Life in Europe 2005“.

¹⁰ Programmi ERASMUS mõju Euroopa kõrgharidussüsteemile: kvaliteet, avatus ja internatsionalism - esialgsed järeldused. August 2008, CHEPS, INCHER-Kassel ja ECOTEC

¹¹ Centre for Strategy & Evaluation Services LLP, programmi ERASMUS MUNDUS vahehindamine, lõpparuanne, juuni 2007, vt http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/news_en.html

3. TEGEVUSEGA SEOTUD JÄRELDUSED

Avatud koordineerimismeetod on juba andnud häid tulemusi ülikoolide moderniseerimiskava rakendamisel, mille eesmärk on parandada ülikoolide saavutusi nende kolmes omavahel seotud tegevusvaldkonnas: hariduses, teadustöös ja innovatsioonis. Komisjon jätkab tööd liikmesriikide ja kõrgharidussektoriga, et ületada allesjäänud takistused ning töötada välja uuenduslikke lähenemisviise. Hetkel on käsil üleeuroopalise haridus- ja koolituselase koostöö strateegilise raamistiku ajakohastamine.

Samuti aitab komisjon kaasa Bologna protsessi edule ning kasutab Euroopa kõrghariduse moderniseerimise edendamisel programmi ERASMUS ja elukestva õppe programmi, teadusuuringute seitsmendat raamprogrammi, konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi ning ka struktuurifondide ja Euroopa Investeerimispannga laenuabi.

Uusi meetmeid kavandatakse järgmistes valdkondades:

Liikuvus

Komisjon uurib kõiki võimalusi, et oluliselt suurendada Euroopa üliõpilaste ja töötajate liikuvust, ning sellega seoses uurib ka koostöös liikmesriikide ja muude osalejatega, mida tuleks liikuvusalase kõrgetasemelise ekspertkogu soovitude põhjal edasi teha. Siia kuulub ka võimalus töötada koostöös Euroopa Investeerimispannaga välja Euroopa üliõpilaste laenurahastu. Komisjon teeb ettepaneku avaldada 2009. aasta juunis kõrgetasemelise ekspertkogu ja Prantsusmaa eesistumise ajal planeeritud poliitilise arutelu järelmeetmena roheline raamat, milles kirjeldatakse, kuidas õppimisega seotud liikuvust – mitte ainult programmi ERASMUS raames, vaid kõikides õppimisvormides – saaks laiendada nii, et see muutuks normiks, mitte erandiks.

Samuti suurendatakse tihedas koostöös liikmesriikidega jõupingutusi teadlaste liikuvuse (geograafilise ja kutsealase) edendamiseks, seda eespool nimetatud komisjoni hiljutise teatise "Euroopa partnerlus teadlaste jaoks" kontekstis.

Uued kutseoskused uute töökohtade jaoks

Komisjon toetab algatusi, mis aitavad mitmetes ametialastes valdkondades uute töökohtade jaoks määratleda uusi kutseoskusi, lähtudes kõrghariduse õpitulemuste ja pädevuse valdkonnas (Euroopa kvalifikatsiooniraamistik, Bologna kvalifikatsiooniraamistik¹², Euroopa haridusstruktuuride kohandamine¹³) tehtud tööst. See peaks aitama välja arendada arutelu teemal, kuidas ülikoolid saaksid tagada tööturu vajadustele vastava oskuste ja pädevuste kombinatsiooni, mis oli ka üks 2006. aasta ülikoolide moderniseerimise teatise paika pandud eesmäärke.

¹² <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>

¹³ <http://tuning.unideusto.org/tuningeu/>

Ülikoolide ja ettevõtete koostöö

Komisjon jätkab 2008. aasta veebruaris käivitatud ülikoolide ja ettevõtete koostööfoorumi arendamist; uued üritused on planeeritud 2008. aasta sügiseks ja 2009. aasta kevadeks. Komisjon avaldab teatise ülikoolide ja ettevõtete koostööst 2009. aastal

Kõrghariduse tulemuslikkuse läbipaistvus

Komisjon toetab otstarbekusuuringut Euroopa ülikoolide andmekogu loomiseks, et töötada välja ülikoolide võrreldavate andmete kogu, mis võimaldaks määrata ülikoolide rahvusvahelist võrdlustaset; selle esimesed tulemused peaksid selguma 2009. aastaks. Samuti aitab ta kaasa OECD kõrghariduse õpitulemuste hindamise projektile.

Komisjon toetab ülemaailmse haardega algatusi ülikoolide erinevate ülesannete klassifikatsiooni ja tulemuslikkuse hindamise töökindlamate ja usaldusväärsemate meetodite väljatöötamiseks.

Kokkuvõte

Nende algatuste, programmide ning kõiki sidusrühmi hõlmava jätkuva poliitilise dialoogi kaudu jätkab komisjon liikmesriikide ja ülikoolide abistamist, et saavutada nõukogu 23. novembril 2007. aasta resolutsiooniga sätestatud reformieesmärgid.